

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi romai kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajukért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

Ugy a Lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés“ szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldődnek.

Pálma Pál József

Isten irgalmából és az apost. Szentszék kegyelméből Bukaresti lat. érsek Papságának és pásztori gondoskodására bizott összes hiveinek Üdvöt és áldást az Urban.

(Folytatás.)

Egy ős elvnek, vagyis egy oly valaminek, ami öröktől fogva kezdet nélkül létezzék s a mi a természet minden művét okozta legyen, egy ily főoknak létezését el kell fogadniuk még az istentagadóknak is. Mert ellenkező esetben egy oly időpontot kellene föltételeznünk, melyben semmi sem létezett; ha pedig az állana, úgy azután sem létesülhetett volna semmi; mert az már a napnál is világosabb, hogy a hol senki sincs, aki működjék, ott semmi sem létesülhet. Ámde materialistáink emez örök lény gyanánt, melyet föltételezni kénytelenek, az ugynevezett anyagot fogadják el, — azaz valami atomoknak, oszthatatlan parányoknak határtalan sokaságát, melyek végtelen századok óta és elszámíthatatlan alakokban mozogván, és egymással összeütközvén, utóvégre is olyképen egyesültek volna véletlenül, hogy mindazon tárgyakat alkotották, melyekből e látható világ áll. Lám! ez az oktan valami, ez a buta lény, mely vakon, találmokra működik, — ez volna azaz Isten, kit nekünk tudakosaink ajándékozni akarnának.

De nem oda Buda! mert a legegyszerűbb érvek, melyeket a közönséges józan ész (sensus comunis) nyújt világosan kimutatják, hogy amaz örök valóságnak, a mindenség legelső okának, nem csak értelmesnek, bölcsnek, hanem magának a végtelen bölcseségnek, leg-tökéletesebb értelemnek kell lennie, mely a mindenség számtalan műveinek oly mesterséges alkotása és egymáshoz való csodálandó arányítása által szemünkbe öltik.

Ha valaki azt mondaná nektek, hogy egy nagyszerű palota, egy igen nagy értékű festmény, egy remek költemény, a köveknek, színeknek és betűknek csakis véletlen összejöveteléből keletkezett: vajjon nem nevetnétek-e le, vagy nem tartanátok-e eszeveszettnek? Hisz ama palotában, ama festményben, ama költeményben oly feltü-

nően tükrödzik vissza az eszmény fénye, hogy kénytelen vagytok beismerni, miszerint azok a tárgyak valóban okos, bölcs és valóban lángelméjű személyektől nyerték létüket. S aztán elbirnátok-e azt nevetés nélkül hallgatni, hogy valaki bölcsködve azt állítsa, hogy nem egy költemény, nem egy festmény, nem egy palota, hanem ez a nagy mindenség, melynek oly szép rendje minden képzelmünket fölülmúja, holmi parányoknak csupa véletlen összetalálkozásából származik?

De itt azt az ellenvetést tehetné valaki: vannak a természetben oly okok, melyek vakon öntudat nélkül működnek ugyan, és mégis oly művésziességgel szervezett okozatokat hoznak létre, melyeket a leg-tökéletesebb művészet sem utánozhat. Egy oktan állat, p. o. magához hasonlót nemz, annélkül, hogy tudomása volna amaz erekről, szállagokról, hártyákról és érzekeinek mindazon csodálatos szervezeteiről, melyek mind őt, mind pedig okozatát, fajzatát a mozdulásra s önvédelemre képesítik. Igaz ugyan, hogy a természet a mily könnyen és biztosan, ép oly öntudatlanul vakon művel csodadolgokat, de mit lehet ebből következtetni? Talán azt akarnák behozni, hogy az egész természetnek alkotója is ily módon működik? Ez valóban neveltséges, ostoba érvelés volna. Mert a közönséges józan ész egymaga kényszerít arra, hogy minden legkisebb kétség kizárásával beismerjük, miszerint a természetnek működő okain kívül létezik még egy természetfölötti ok is, mely nem természetszerű öntudatlansággal, hanem értelemmel és szabad elhatározással folytatán, tehát művésziileg működik, s mely a természet alkotmányainak létrehozásánál a természeti okokat úgy használja, mint eszközeit az ő végtelen hatalmának. Lám! miként egy remek festmény készítésénél saját tetszése szerint hordozza az ecsetet a festő, kinek elméjében szülemlett vala a műnek eszménye: ép úgy mozgatja és vezérli hatásaikban a természetnek vakon működő okait egy végtelenül bölcs mester, a ki önmagában szemléli emezek okozatainak eszményképeit; ez az oly bölcs mester pedig az Ur Isten. Valamint tehát neveltséges eszterlenség volna azt állítani, hogy a festménynek készítője az ecset, ép úgy az eszterlenség netovábbja volna az, ha p. o. az ember a legelső értelmes létoknak t. i. az Isten-

nek kizárásával egymagát tartaná egy másik ember alkotójának.

A Makkabeusok II-ik könyvében olvassuk, hogy egy erős lelkű dicső anya biztatja vala hét fiát, hogy a legkegyetlenebb kinok láttára se szünjenek meg a hit szent igazságait az elvadult Antiochus királylyal szemben védeni; s ime mily tökéletesen fogta föl ez asszony az ő egyszerű józan eszével, s mily ékesen hirdette ama biztató beszédében főnbbi érvelésünket, melynek senki sem állhat ellene, ha csak még birtokában van az értelem ajándékának: „Nem tudom az én méhembem miként lettetek; mert nem én adtam nektek a leheletet, a lelket és életet, és mindenitek tagjait nem én magam foglaltam össze, hanem a világ teremtője, ki az embert eredetében alkotta és mindeneknek lételt adott; ő nektek irgalmassággal ismét vissza adja a lelket és életet, valamint most ti magatokat fölládoztátok az ő törvényeiert.“ (2. Makk. 7. 22.)

Oh! K. A., ne engedjétek elméteket elkábitani a materialisták által, ne engedjétek józan eszetekeket elfojtani azoknak „progressusai“, „regressiói“, „relectiói“, „atavismusai“ és egyéb czifra elnevezései által, melyeket a modern tudomány föltalált, s melyek által bebizonyíthatni vélik, hogy a valóságok önmaguktól alakulnak és fejlődnek ki. Valljuk és hirdessük inkább a Makkabeusok nagylelkű anyjával, hogy „a világ teremtője adott mindeneknek lételt“ és ismételjük a királyi próféta eme valóságát: „Ő (az Isten) alkotott minket és nem mi magunkat.“ (Zsolt. 99. 3.) Az a csodálandó, fölfoghatatlan művészet, melylyel az ember és egyéb teremtmények alkotvák, ellenállhatlanul bizonyítja, hogy létezik egy értelmes, bölcs teremtője a mindenségnek.

De minék is keressük tovább a világosságot, midőn az bőven ömledez mindenfelül. Hiszen a hány valóság létezik körülöttünk, annyi erős érv bizonyítja az Ur Isten létezését! Valamint a nap legcsekélyebb sugara szükségképen ötlük szemünkbe: ép ugy a legcsekélyebb teremtmény szemléletére is fölismérhetjük az Istent, ki értelmünk napja. De mégis állapodjunk meg itt egy kissé a végre, hogy az istentagadó materialismusnak saját irtózatot következményeit bővebben felismerve, meggyőződünk arról, hogy az nem csak vastag hazugság, hanem a leggyalázatosabb elvetemültség is egyszersmind.

Mikép lehet ugyanis a szerves, élő lények különböző nemeit megfejteni, ha az Isten létét tagadjuk? E kérdés nehézségeiből új tudósaink következő állításaikkal akarnak kicsuszni: „Miután ugyanis az atomoknak véletlen összeütközése folytán egy igen-igen tökéletlen élő lény alakult volna: ez több meg nem határozott évszázadon át észrevétlenül fejeledzván és alakulván, az ő utódaiban bizonyos új szerveket nyert, melyekből aztán senki által nem észlelt további átalakulások folytán újabb ösztönök és tehetségek fejlődtek ki.“ S e gyönyörűséges fejeledzésben az embert sem zárják ki, minél fogva azt állítják róla, hogyha nem is épen ivadéka a majomnak, legalább édes egy vele. Így tehát az ember közt és az okatlan állatok között semmi egyéb különbség nem léteznék mint az, mely a külső alakokból, vagy némely szerveknek nagyobb tökéletességéből és finomságából származik.

S ebből aztán az következnék, hogy — valamint az okatlan állatokból, miután párjukat kiadták, semmi egyéb nem marad fenn, mint csakis a föld kövéítésére alkalmas porhatag — ugy az ember is halálakor elenyészni s e szerint lelkének halhatatlansága és tulvilági élete a tudatlan csöcselék ábrándjai és előítéletei közé volna utasítandó. Igen ám! viszonozzák ök, de okos eszénél fogva minden élő lények legmagasabb fokozatán áll az ember, úgy, hogy a természet királyaként uralkodik mindenkifölött az ész? De hát ez, a materialisták fönn idézett hypothesisai szerint, nem is képeznék az ember kiváltságát, hanem közös tulajdona volna mindazon állatoknak, melyek étellel és érzékkel bírnak, s ha ezek nem beszélnek, nem szónokolnak, nem írnak költeményeket, az csak azért volna, mert valamely kis szervök, mely csak nagyítóval látható, hiányzik, vagy pedig azért, mivel összeállításuk nem volt épen jól találva. Mindezekből azt hozzuk mi ki, s ha saját elveikhez hüen ragaszkodnak, álbölcsészeiknek is el kell ismerniök, hogy valamely alig észrevehető változás folytán az okatlan állatok is eljuthatnának a beszédeléshez, s ki tudja vajjon nem fognak-e valamely késő korszakban, melyet a mi korunktól hol mi általános kataklizmák által elválasztott időkben a szamarak az oroszlánokkal, a békák az egerekkel beszélgetni és érvelni, miként ezt Esop az ő beszélyében képzei? Ugy-e bár szépséges látvány volna ez. — Valóban nevertünk kellene, ha nem volna több okunk a keserves zokogásra! „Némely ember, midőn tiszteletben van, ezt figyelemben nem veszi, olyan, mint az okatlan állatok, és hasonló azokhoz.“ (Zsolt. 48. 13.)

Eme kifakadásával a zsoltáros amaz erkölcsi elsüllyedés fölött panaszkodott, melybe az embert az érzékiség és a szenvedélyek döntik, de hát mit mondott volna még akkor ha azt hallja, hogy a tudomány eredménye, vivmánya gyanánt magasztalják azon véleményt, miszerint az állatokhoz való hasonlítás nem képezi lealázását az embernek, sőt épen természetében áll? Igazán borzasztók mind eme tanok, melyeket elétek tártam, de azok mind szükségképen következnek az Ur Isten létezésének tagadásából.

(Folyt. köv.)

Kapesok a magyar és románság között.

— Társadalmi elmefuttatás. —

K. Gyárfástól.

Apánk és anyánk nem oly gondos szüleink, mint maga az édes haza; sőt ez azon egyedüli gondviselőnk, mely míg éltünkben ápol, véd és oltalmaz, halálunkkor őseink verétől megáztatott puha keblébe fogad s gyermekeivel a kegyelet nefelejsét ülteti sírunk fölé. Igen, hazánk és szentelt földje az, „mely bölcsönk s majdan sírunk is, mely ápol s eitakar.“ Hozzá van fűzve életünk minden jó és balszerencsével, minden viszontagságaival, mert „a nagy világon e kívül nincsen számunkra hely; áldjon vagy verjen sors keze, itt élnünk, halnunk kell.“

A nagy költő eme szózatában benne foglaltatik a hazafiság azon „Hiszek-egye,“ melytől ki eltér, ellensége lesz s áthágója azon parancsnak: „szeresd a hazát.“ Benne foglaltatik azon politikai tan is, melyszerint a

haza minden polgára csak a magyar hazát vallhatja magáénak, egyedül közösnek, egyedül édesnek és szeretetnek melyhez hűtlen lenni, törvényei ellen zúgolódni nem szabad; hanem nemzetünk geniuszának hatalmas védő szárnyai alatt hálával fogadjuk a jólét minden áldásait s megnyugvással türrük a sors minden csapásait, mert mindnyájunknak e hazában és e hazáért élünk, hallunk kell.

S ha már mindnyájan hazánk közös szeretetében összeolvadni tartozunk; ha élünk minden mozzanatának és élettevékenységünk egész ABC-jének a haza közös szeretetével kell kezdődnie, folytatódnia s beveződni: mindnyájunknak szintén szoros kötelességünk honszerelmünk világánál utána néznünk azon módok és eszközöknek, mik egymáshoz közelebb vonzanak; mik a különböző ajkakat egymással megértessék; a ferde gondolkozásokat eloszlassák; a rossz érzületeket kifojsák s a kebleket szimpatétikusabb érzelmekkel töltsék be. —

Csak így lehet mindnyájunknak közös erővel egy magasztos cél felé: a haza boldogítására lelkesülten törnünk s egy pontban — annak szeretetében egyesülnünk.

Eként tehát lényeges kérdés gyanánt áll előttünk: mik lehetnek azon láncszemek, azon kapcsok, melyekkel nemzetünkhez más ajku polgártársaink közelebb vonzhatók s a talán létező hideg feszültséget eloszlatva, mint testvéreket fűznek össze, megtestesítve így a honpolgári testvériség magasztos fogalmát? —

Én a kérdést egyedül az erdélyi — különösen a havasokban élő magyarság és románság között fejtegetem.

E havasok között különböző hivatalok vannak: szolgabíróságok, kir. bíróságok, az államkincstár különböző közegei; — vannak továbbá vallási, kulturális és humanisztikus intézmények. Ezek lennének a magyar és románság összekötő kapcsaiul tekinthetők; ám de:

Vizsgáljuk rendre.

Legelőször is tehát azon nézetemnek adok kifejezést, hogy bátorodom állítani, miszerint sem itt, sem egyebütt: sem a közigazgatási, sem kir. bíróságaink nemzetünk és a nemzetiségek közti rokonszenvezés kapcsaiul nem tekinthetők. Miért? Mert e hivataloknak már természetük-nél fogva sem nem céljok, sem nem kötelességük, hogy akár politikát üzzenek, akár működéseikben a rokon vagy ellenszenvezés érzületeitől vezéreltessenek s egyik elem előnye vagy hátrányára propagandát képezzenek; mert ezen ítéleteik részrehajlással és gyanusítgatásokkal volnának bélyegzhetők. — Ők a népért a nép felett állanak; ők bírák. Már pedig minden bíró midőn ítéletet hoz: ítélete kétoldalú: egyet felment, egyet büntet; egyik nyer, másik veszít. És most a peres atyafiak közül — kik elébb csak egymásra neheztelének és igazságot a bírónál kerestek: az ítélet után nemcsak egymásra fognak még erősebben neheztelni, hanem — mert egyiknek veszténi kelle — a vesztésnek ellenszenve még bírója felé is irányul.

Ugy van ugyanis valahogy összealkotva természetünk, hogy habár igaz alapon is bűnhődünk, de azért mégsem szoktuk legjobb barátainkkuul tisztelni azokat, kik büntetést mértek ránk. — Ezen lélektani jelenség az anti-patetikus érzületeknek egyik ugyan nem helyesíthető, —

de azért mindig biztosan és dusan termő gyümölcse természetünkben. —

Igy tehát épen ezen pszichologiai gyarló tévedése lelkünknek s a pervesztesség keserítő érzete alapján a fajgyűlölet, vagy más. váddal illetheti peres, magyar, vagy román származásu bíróját, ki pedig csak a törvény alapján hozta és mondotta ki ítéletét.

Szerény felfogásom szerint tehát ép ezen lélektani gyarlóság miatt sem találhatni oly kapcsot a bíróságokban, melyek a magyar és román egymással összébb fűzhetnék; mert ily kötelekeket csak a minden irányban nyilatkozó rokonszeny szokott fenni és izmosítani. Kölcsönös rokonszeny pedig pervesztett és bíró között — különösen előbbi részéről nem igen szokott nyilatkozni, mert ez bíróját legtelebb csak tiszteli, mert féli, de nem szereti épen azért, mert tekintélye félelmes előtte s ítéletét — bár alaptalanul — súlyosnak tekinti maga felett.

Ezen nézetem kifejtésével, természetesen sem annak nem akarok kifejezést adni, mintha mindkét águ bíróságaink — directio és justitia — a részrehajlás vagy egyéb gyanusításokkal volnának illethetők, mert ők hivatásuk tisztos és mocsoktalan magaslatán állanak; — sem azt nem merem állítani, mintha a nép köztiszteletével nem találkoznának: hanem csak azt akarom konstatálni, hogy nekik természetos hivatásuk egyedüli célja: épen tartani azon viszonyt és kapcsokat, melyek a jog, a rend, a foglalkozások és kötelességek alapján a honpolgárokat a közös hazához, tulajdon javaikhoz. családjaikhoz és egymáshoz csatolják s ellenök emelt minden bántalom és sérelmet megtoroijának azon felséges király nevében, kinek szent koronája fénye egyformán és pártatlanul tündöklök a haza minden ajku népe felett.

Lássuk az erdészetet is.

Az államkincstár e közegeiről is csak azt jelenthetjük ki, hogy magyar és román közt kapcsot képezni nem áll sem hivatásában sem kötelességében.

Ily kötelesség teljesítése nálók csak a nép kegyének a kincstár kárára keresésével s buzgó munkásságuknak szintén csak a közügyre sérelmes sutba dobálásával lenne lehetséges; mit azonban sem várunk nem szabad tőlük, sem ők is lelkiismeretes törvényszeretetőt folytán úgy sem fognának tenni.

Ez hivatásuk specialis jellegéből is kifejthető. Kötelességük ugyanis oltalmazni és konserválni a magyar kincstár vagyonát, — az államerdöket. Ez pedig a törvények szigoru szem előtt tartását és alkalmaztatását involválja, nehogy az erdőségek károsittassanak. Ily erdőkárosítások pedig — különösen a községi és kincstári erdők elkülönítése után — itt igen gyakoriak; mert a hegylakók tüzi-épület- és műszerfa szükségleteiket igen gyakran preváriáció folytán igyeksenek kielégíteni, mi tetten kapás esetén természetesen nem maradhat büntetlenül. — De továbbá a havasok közt levő vizmalom, — halászat, vadászat stb. eféle jogok szintén korona tulajdont képezvén: emiatt ép úgy, mint a fentérintett erdőkárosítások büntetései miatt a nép itt és egyebütt sem kíséri rokonszenvével a kincstár közegeit, mert visszaéléseinek alapokát nem saját bűnösségében, hanem a büntető igazság és annak végrehajtásában szereti keresni.

Igy itt sincs meg a kölcsönös bizalom a közelebbi vonzódás láncszemeinek összefűzésére.

Térjünk át a bányá kincstárra.

A bányászati hivataloknak szerepkörök betöltése s állások minősége a néppek szemben már elűtő a fentiekéitől s előnyösebb alkalmat nyújt a két elem közti közvetítésre; mert a bányászat működőtere a föld alatt, a hegyek kebelében határoltatván s a munkásság a kifejtett szorgalom mértéke szerint levén jutalmazva : a köz-és magánérdeknek annyszerű kollisioira s ezekből kifejlődhető perpatvarokra nincs oly sok alkalom. Így a büntetések is gyérebbek; miért előljáró és alattvaló közt bizalmasabbak és fesztelenebbek a viszonyok. Ezért a bányászatnál fogékonyabb a talaj, hogy benne a magyar és román bányászok között az összesimulás s a honpolgári testvériség eszméje könnyebben és mélyebb gyökeret verhessen, kisarjadozzék, virágozzék és később gyümölcsöt teremjen.

Innen van, hogy pld. Verespatakon oly szépen éledzik az egyetértés, s hogy ez alapon a magyar templom és iskolát járnak a román fiúk, és e testvériség egyetértés oka annak is, hogy nem csak a havasok között, hanem bármely más bányatisztségekben is vagyonosabbak a népek, vitorabb az élet s számüzve van minden nemzetiségi torzszakodás.

Épen azért, midőn a bányászok életében ez örvendeztető jelenséggel találkozunk: talán találhatni fogantyura, melyet a bányakincstár a magyar és románság békés egymáshoz közeledésre alkalmazhat. Ezt pedig úgy teheti legcélszerűbben, ha munkatért enged s munkabért és azzal kenyeret ad a nép kezébe mindazon helyeken, hol gazdagok a hegyek kincsekben s hol a nép rá van szorulva ezeket várni a kincstártól; másrészt pedig — a bányamunkások különben is az egyleti élet bizonyos szabályzatai alatt állván: mint ilyenek már előre szoktatva vannak, hogy gondos vezetés mellett idővel egyéb kulturális és humanisztikus intézményeknek is helyet adjanak körükben — sőt ilyenekbe is alakuljanak át. —

Azért nagy hiba a kincstártól: ha egyes bányaműveletek beszüntetésével a bányászok életét lehetetlenítve, munkahiány folytán az elszegényülés és satnyolás veszélyeinek teszi ki, vagy épen azon gyanut kelti fel a nép szívében, mintha a magas kincstár nem hordozná szem előtt annak üdvét. E körülmény pedig nem növeli sőt csökkenti a bizalmat, a vonzódást, mely a haza és trón iránt az erdélyi különböző ajku bányász nép egyik szép és nemes tulajdonságát alkotja.

De ha már — a bányászat kivételével a fentebb érintett hatóságok egyike sem tartható, a kifejtett okok alapján, teljes mértékben elégségesnek azon láncolat összefűzésére, mely a havasok különböző lakóit közelebbi érintkezésbe hozza, ebben megtartsa és a felébresztett szimpatia alapján tovább fonódjék: hol kell keresnünk és mikben kell feltalálnunk ezen összekötő kapcsolatokat? Felelet: magában a társadalomban, ennek kebelében létező, vagy létesítendő vallási, kulturális és humanisztikus intézményekben — a templom, iskolák, olvasó körök, kisdedovók, gazdaság és ipar egyesületekben stb. Egyedül a társadalom lehet üdvös intézményeivel azon reformator, mely leghelyesebben tudja önmagát jobba alakítani, vagy

ellenkezőleg rosszabbá deformálni, ha eldobja magától vagy nem használja a vallás, a kultúra és a valódi humanizmus eszközeit.

Róma akkor volt nagy és hatalmas, mikor virágozott kebelében a tudomány és művészet s tisztelték a lárokat s félték lárvákat.

Mi is ezért az ohajtott kapcsot keressük mindenekelőtt azon eszközökben, melyek létjogukat nyerték azon magasztosabb eszmék és érzületek hatása alatt, melyek az emberben és ember felett uralkodnak: mint az Isten-ség eszméje, a humanitás és kulturára törekvő hajlamaink és érzületeink. S miért? Mert ezek azon egyedüli eszközök, melyek leginkább képesek ápolni az isteni igazságokat és emberi érzületeket, melyek nem egyes embernek, nem egyes emberfajoknak, hanem az egész emberi nemnek közös szent tulajdonát képezik. Így: a templom az Isten-ség magasztos gondolatával eltelt hívők fogadja magába, s hirdeti a szeretet és békesség azon felséges dogmáját, mely az „egy akol és pásztor“ képlete alatt oly vonzóan alkalmazható egy közös hazában, egy koronás fő jogara alatt élő honpolgárok egységes testvérülésére.

Az iskola a szellemi művelődés eszköze és terjesztője.

A humanisztikus intézmények a nemesebb emberi érzések tápintézetei.

A kulturális egyesületek, olvasó körök, gazdaság-egyesületek, czéhek stb. a társadalmi élet azon gyűlöhelyei, hol szórakozás és szellemi felüdülés mellett az élet közös ügye-bajait megbeszéljük; egymásról közelebbi tudomást veszünk s talán azokkal is szívesebben találkozunk, kiknek házi tűzhelyünkön csak farizeusi módon vágnánk jó képet s mondanók: „van szerencsénk.“

Elemezzük ezeket is rendre. —

A templomok — mint a magyar és román elem összéb fűző kapcsairól, a fentebb irt általánosságok után csupán azt jegyzem még meg, hogy mivel itt mind a magyarságnak, mind a románságnak külön templomaik vannak s a különböző vallású hívők csak saját papjaiktól halgatják az ígét: ily körülmény mellett egyedül azon magasztos tan fejtegetése által fűzhető a két elem közti összekötő kapocs, hogy legyünk bár különböző ajkuak, de az emberi nem közös eredete, közös hazánk, közös törvényeink és életviszonyaink folytán mind testvérek vagyunk és sem isteni, sem emberi törvények által nem igazolható azon gyűlölködés vagy ellenszenv, mely „Istennek“ mondja ki azon mennyei Atya nevét, kit a másik „Gott“ „Dumnedeu“ vagy „Boze“ el nevezésen tanult édes anyjától illetni.

Az ige ily szerű hirdetése mint a harangok hangjai ki — es messze szállanak a templomtól, s kellemesen tetszendenek ily hangok azon fülnek, mely tán addig a szeretet ily nyilatkozatait ritkán halotta. — (Vége köv.)

T Á R C Z A.

Az első dal.

Kirepült a madár fészkeből, mihelyest
Tollu növé be az előbb gyenge pelyhest

S ott hagyá a berket.

Volna csak erősebb csattogó kis szárnya,
Végtelen magasban a nap körül járna,
Mint kit vágya kerget.

Az erdők, ligetek rejtekét bejárja
S torkából epedve ömlik a dal árja
Mindenütt szerteszt.

Ha búvós húrokat szeráf ujjá verne
S rezgésükbe a szél halk sohajt keverne
Hallanál ily zenét.

Kedves kis madárka, bohó fülemüle
Ajakad e dalra mitől is hevüle,
Mért oly szép ez ének?
Ugy-e kis szivedbe nagy öröm költözött,
A virágillat és harmat a lomb között
Megrészegítének?

Ne fürkészd honnan jön ez andalító dal,
Ne gyötörd magadat ily parányi gonddal,
Mi búvól el engem?
Hisz én sem tudom azt, mi bajom van nekem,
Csak azt tudom, hogy ez az első énekem
S Máriának zengem.

Bálinth György.

Krimiai élmények.

Ne hidd kedves olvasó, mintha részesse vagy szemtanuja lettem volna azoknak, a mikkel megismertetni kívánlak, csak hozzád hasonló szellemi élvezője vagyok a tartomány ismertetésének, de ha már hitelt érdemlő előtet a Hellesponton vagy is a tengeren történt hidverés, ha az igazság mérlegébe befogadod azt a Rhodusi szobor tengert átlépő kolossusát, hogyan mellőzheted el egy hitelt érdemlő barátságos barátnak, kivel mindenről úgy beszélhetek mint önmagammal (lévén ő vigasztaló mérleg tetteleg) jelen időkben közölt Krimiai értesítéseit. Azért ha türelmed az én türelmemmel egy fokon áll s ha érdekel a muszka birodalom egy jelentékeny szigetének nem harczászati tekintetből megismerése, mert elhiszem vágyva vágnál ilyesmiket is tudni; megjutalmazlak érdekes ismertetéssel bár kivonatban, hisz most a constellációk olyanok, hogy röviden és velősen kell írni, hogy a magyarázatoknak helyreigazításoknak mindig helye maradjon.

Rajta tehát gőzerővel így lehet eljutni Krimiba; azért elveszem az utazás dialogját úgy, a hogy kaptam úgy elmondom.

A hol születtem, onnan nem szivesen tudok elválni, ha Ovid nem is zengette volna el lantján, de én is érzem vele együtt „a haza nem tudom én mily bájjal vonja ma-

gához gyermekeit és el nem hagyja feledni magát;“ ép azért nem csoda, ha szavaimnak e hü szolgája által veszem töletek bucsumat. Predeálban megvizsgálták bőrdömet, de nem úgy mint téteket a jeruzsálemi utban, mondhatom humánusan bántak el, sőt minden ruhámat csinosan vizsgálhelyezték, onnan elindulva Plojestig fizettem 7 frankot román pénzben; Plojestből nem tartottam meg irányomat Galacz felé, mert Galaczból nincs vasuti összeköttetés Odessáig, hanem egyenesen Jassi felé és fizettem idáig 43 frankot. Itt a vagonok nem oly csinos berendezésűek mint a hazámbeliek, úgy néznek ki a másod osztályu kocsik, mint nálunk a harmadik osztályu Kosuth-kupék, azon külömbiséggel, hogy amazok szürke posztóval vannak fűtve úgy, hogy a külső zord idő daczára csak vékony kabát volt felső takaróm. Jassyból Odessába orosz vonaton haladtunk s viteldjiba fizettem 43 és 52--100 rubelt.

Az orosz kocsik szintén pompásan voltak fűtve, és az alakjuk olyan mint a Kosuth kupék-é, csak hogy nem oly csinosak; az utasokkal rendkívül előzékenyen bánnak el, főkép ha a szakállas popa alakot visel, úgy nézik mint a megváltót s kész szolgálatra állanak bárkivel is szemben, csak azaz egy hiba náluk, hogy oly lassuk s meláncolikusok, mint ha érzéketlen fabábok volnának; a vasuti kocsikat sem tömik tele, mint minálunk, hanem az utazó kényelmére hagyják; az ülések úgy vannak készitve, hogy az utazó kényelmesen, mint az ágyba feketik, sőt a kupékban szobák is vannak s kíváaatra azaz is szolgáltnak, főkép ha az illető utazó tisztességes ember. Utazásomat csupán egy eset zavarta meg: ugyanis, azon kupéba, hol én voltam két muszka altiszt s egy hölgy is beszállott, amint észre vettek sutogni kezdének, majd heves szóváltásba keveredtek, az egyes román kifejezésekből azt észlelém, hogy én vagyok a tárgy, még pedig nem a legkellemesebb oldalról fejtegetve. Én is revolverem hogyléte után tapogatoztam, hogy szükségemben segítségemre lehessen, — ezen aggodalom közt, mint egy vigasztaló hang érinté meg hal érzékemet s ez a vonat sipolása; én sem vártam meg vendégeim kiszárlását, hanem fölkertem a vonat-vezetőt, miszerint sziveskedjék részemre egy magán kupét nyitni. A conductor bárha nem érté beszédemet, mert azok csak oroszul tudnak, azonnal új lakosztályba bocsátott be; azután nyugodtan tekintém a regényes vidéket egész Odessáig, hol egy előkelő örmény várakozott rám, s tisztességesen megvendégelvén dél után 2 óraker kocsiján kivitt a fekete-tenger partjára, itt jegyet váltva dél után 3 óraker elindult a „Mihály“ nevű orosz pánccélos hajó Szebastopolba s odáig az étkezéssel együtt fizettem 9 rubelt. Erőssen hullámozott a tenger 8—10 meter magasságra s mélységre dobálva a hajót. Mihelyt megérkeztem Szebastopolba egyszer csak látok felém közeledni 9 derék örmény egyénből álló küldöttséget, mely 5 kereskedő, 2 ügyvéd és jogászból állott; kedves személyek, kik tisztán beszéltek az örménynyelvet. Szebastopolban elegáns lakomat rendeztek s este felé a Szinfekopolba Krimia fővárosába utazánk. Az éjfék borítá el a terjedelmes várost, én is alig vártam a pihenőre, a kijelölt szálláson csakhamar Morpheus őrzetere biztam testemet.

Másnap reggel 21 örmény atyafi üdvözlé megérkezé-

semet. Lakásom és az iskola egy fedél alatt áll. Az iskola nyilvános kath. jelleggel bír, s innen felvétetnek a növendékek, az orosz közép tanodákba. A fiu és leány iskolások száma 54, úgy látszik, hogy gondozás nélkül állott, mert nem volt igazgató, ki azt rendbe szedje.

Az iskolának 3 tanító és 1 tanítónője van; az egyik az orosz nyelvet tanítja s fizetésük egyenként 400 rubel. Szinferopol csinos város 40 ezer lakossal, sokkal nagyobb mint Kolozsvár. — Mostan g bőven éltem narancscsal, melyek nagyon édesek mert Jaffából hozzák, az itteni nem olyan jó édes darabja 4–5 kr. déli gyümölcs sőt tavalyi szőlő is bőven van, bór kitünő és olcsó, a rizling egy nagy kupával 50 kr. s 4–5 frt. vedre a helyi fekte bordeauxnak. Jelenleg kosztból élek, a dél ebéd 3 tál étel havonként 10 rubel; izletesen készítenek, a városon mindenféle hivatal van, itt lakik a kormányzó. — Kath. örmény mint egy 500, míg nem egyesült mintegy 800 van. — Az orosz faj közt a nőnem válik ki, miveltsége és finomsága által, de az örmény nőket szépség és kellem tekintetében utol nem érik. — cserkesz és geingiai nép, úgy szintén a görögök bámulni valók. Igazán mondhatom ez a szépek országa. — Szinte elfeledem Odessa szépségét vázolni, oly nagyszerű kellemes város milyet ritkán láthatni, valamennyi utcája mint a nyíl, egyenes faragott gránit kövel van a burkolata két felől diszfákkal szegélyezve, nagy és elegáns házak, melyek bádog vagy rézzel vannak fedve. —

Csak az fáj, hogy az állam nem enged be semmi politikai lapot, így meg kell elégednem a vásárnapú újsággal. Itten a háborúról mit sem tudnak, mert ilyesmiről tilos a lapoknak írni. Benn a városban semmi mozgás, a katonaság alszik, annyit írhatok, hogy politikáról nyilvános helyeken nem szabad beszélni, bizonyára ti ott többet tudtok, csak hogy mennyiben hitelesek azok a hírek az már más kérdés. Az Odessai és Sebastopoli kikötőben egy pár hadi hajót láttam, egy nagy páncélos hajó most készül, a Sebastopoli árzenálban a többiek kereskedelmi hajók voltak. Lakásom úgy látszik ideideglenes, mert új papi lakot akarnak építeni, a nyáron szobáim bebutorozásaira 600 rubelt áldoztak.

Mióta így vagyok a vendégszeretet miatt egyszer sem maradtam hon, délebedre vasár- ünnep s minden házi vigalom alkalmával a milliomos Cseráchján Chacseresz családnál vagyok invitálva s kocsit küldenek ha akaratom ellenére elfeledném, — a háznál francia nevelőnőt tartanak a két igen kedves és szép leány mellé, kiknek egyike szőke másika barna. Sok előkelő vendég fordul meg a háznál, van gyönyörű zongorájok 1000 rubel értékű, különben csaknem minden örmény családnál található zene eszközt, mert a zenét és éneket nagyon kedvelik. Az éghajlat nálunk már febrnárbán annyira enyhe, hogy a növényzet megindult, jó termés mutatkozik, plébánia kertem nagy terjedelmű, nyári barack-fákkal elvan látva, reménységem 100 rubel kapni a gyümölcsből, nem számítva oda a veteményt, melyet a jövő évre beállítandó konyha számára tartok meg. A gombát, káposztát nagyon bőven termesztik. — A marha-hus fontja 10 kr. legdrágább a borju-hus, egy font jó szalámi 30 kr. Hal vagy

elég, de drága, mert a bennmaradt zsidók alku nélkül vásárolnak.

Az oroszoknak, valamint az örményeknek lakházaik nagyon díszesek úgy kívül, mint belül. Az örmények szüz Mária iránt kiváló tisztelettel viseltetnek, minden háznál van Mária szobor, vagy kép s mellette egy égő lámpa, de a zongora, vagy más hangszer sem hiányzik. Mint mondják a Krimiában élő örmények száma a 10000-et megközelíti, minden városban van örmény, kik nagy részt kereskedők, vagy gyárosok. A sinferopoli örménység mondhatom, hogy nagyon is elegáns. Sinferopol a tengertől oly messze van, mint Erzsébetvárostól Tövis. Sinferopolból direct vonat vezet észak-nyugoti irányban naponta 3-szor megy és érkezik.

A muszka templomokban természetesen muszka nyelven énekelnek, miénkben, mely az erzsébetvárosi klastromi templomhoz hasonló, örményül foly az isteni tisztelet, a szent misét úgy végzik, mint nálatok, itt is szokás a népek kijelenteni, hogy kiért végeztetik a sz. mise, s azután állva imátkoznak az illető lelke nyugalmaért. A templom tömve van buzgolkodókkal s gyönyörűség hallgatni a gyermekek duet nagy quartetjeit zene vagy orgona kísérettel. Az énekre a kántor tanítja a növendékeket, derék egy ember, az a közmondás — „cantores amant liquores“ — nem érvényesülhet e buzgó embernél. Fizetése 600 rubel, de meg is érdemli. Az állami adó korántsem annyi féle s oly nagy, mint nálatok, talán itt azért olyan bő a pénz.

Alapot nélkülűl azon világgá bocsátott hír, mintha a kath. fél szülőtte megkereszteltetése végett az államnak bizonyos összeget tartozik fizetni, az igaz, hogy a nem-egyesültek nagyobb tekintéllyel bírnak a kormány előtt s nagyobb vagyonnal is rendelkeznek, de az való, ha egy idegen felekezeti kihágás, vagy bünténnyel vádolttatik a büntetés elengedtetik, ha muszka vallású lesz s muszkának jelentkezik hivatalosan, bezzeg itt prés alatt görnyed a jog, — cáviár, szárdinia mindennapi eledelem.

A muszka lakk és muszka vászon csak itt található valódi minőségben s ép azért mert nem utánzott meglehetősen drága. Az ipar és kereskedés Erdély kereskedelmét jóval túlhaladja itt folytonoson építenek szebbnél szebb palotákat, mert rohamosan nő a lakosság száma. A ruháeműek valamint más tárgyak régi otthonom árát hozzák emlékembe. A bórszéki víz helyett naponta citromot vagy narancsot fogyasztok el. — A közkatonaság a gyalogságot érte kevésbé harcziás kinézésű, öltözete miserabilis, miáltal alakjok is buta kifejezést tüntet elő; azzal különböznek az oktalán állatoktól, hogy halhatatlan lelkők van.

A kozákokról épen ezt nem mondhatni, de azért messze állanak a magyar huszártól. A sebastopoli várról nem sokat írhatok, mert egy pár óráig voltam ott, hanem a kikötője nagy és biztos, kilátása meglepő. Szinferopol semmi erősséggel nem bír, nincs is értelme habár exponált város.

Úgy veszem észre soraidból, mintha még egyszer meg akarnád látogatni keletet, de most ezen oldalról teheted s meg is érdemli, ha direct összeköttetés lesz, másfél nap alatt eljehetsz Krimiába. Csodálkozom, hogy

a levelek 6 napig utaznak, úgy látszik Gáliczia felé van a postai közlekedés megengedve. — A cserkeszek és geingiak hazájában szintén vasut vezet. Tiflist szép városnak állítják sok európai lakossa van legtöbbnyire francziák.

Sajnálom, hogy nálatok oly silányul foly a farsang. Husvét után kilátás van egyszerre 3 menyegzőre. — Az esketés díjja sem oly miserabilis mint nálatok, ha gazdag 200 rubelt is adományoz, sőt a szegény is legalább 10 rubelt fizet. — A napokban egy gazdag örmény dohánygyárát fogom megáldani, reménylek ebből is 50 rubelt. Házszenelés kétszer van egy évben karácson és husvétkor, a kettőből begyűl 300 rubel. — A mise stipendiumot rendszeren 5 rubellel díjazták, de azért történt, hogy egy gyászmisére 50 rubelt adományoztak. Az erkölcs öre a szemérmesség itt is gyászfátyolt hord mint ez más nagyobb városokban, csak az örmények a vallás és erkölcs őszinte példányai. A kártyázás itt nagyban foly nyilvános és magán helyeken, de csak este kártyáznak, más kártyát a francia kártyán kívül nem ismernek. A kártyázásnál egészen más fajú játékok vannak itt divatban, hogy mi a nevök nem tudom, csak látom, hogy amugyan mennek és jönnek a rubelek, aztán van egy eredeti járékok t. i. egy adja a bankot s hárman vagy többen is két koczkát dobznak, kinek nagyobb száma jut az a nyertes, valódi házsárt szerencse játék, de itt ez sem ütközik a törvénybe. Nagy a szabadság a kártyázás mezején. —

A Krimi kath. örmények a Saratowban lakó latin kath. püspökség hatósága alatt állanak, még nem mutathatám bé magam, mert oly messze vagyok mint Erzsébetvárostól Bécs. —

Müvelt bölcs embernek hirdetik s neve Cattmann Ferencz, legalább egy pár hónap bele telik mig orosz alvalónak elismernek, mert az roppant nehézségekkel jár. Gondolom levelemből eléggé megismerhetted Krimia viszonyait. Ezen reményben leteszem tollamat kívánva légy sokáig boldog a mig csak szived dobog.

Ezt ohajtja e czikk türelmes olvasójának. —

A v e d i k L u k á c s.

I R O D A L O M.

Megjelent: „**Órangyal**.” Ima és énekkönyv, különösen a ker. kath. ifjuság használatára. Szerkesztette: Baka János, csikszentmártoni r. k. kántortanító. Az erdélyi püspöki hatóság jóváhagyásával. Kiadja az erd. rom. kath. irodalmi társulat. Szerző tulajdona. Tartalma: 55 imádság, 23 könyörgés, 12 alkalmi ima, 152 ének, modus ministrandi, néhány rövid szabály. — Olvasóink már a rövid kivonatból is láthatják, hogy mily gazdag tartalmu ezen 332 lapra terjedő, igen szép kiállítású ima és énekkönyv, mely társulatunknak VII ik kiadványa. Szívünk-ből ohajtjuk, hogy a t. lelkészkedő papság és tanító kar részéről a legmelegebb fogadtatásban részesüljön s minél előbb új kiadást érjen.

— „**Mária-lant**.” Költemények. I. A lemondás dalai. Irta Kalocsay Alán. Kiadja „Szűz Mária Virágos Kertje” Kalocsán. — Ismételve ajálljuk.

— „**Jó pásztor**.” Egyházszoneklati folyóirat. VII. évf. fűzet. Szerkeszti és kiadja: Hajóssy Gy. Krizánt Budapesten. Egy évfolyam ára 4 frt.

— „**A legszentebb Rózsafüzér királynéja**.” 1887. 4. fűzet. Szerkeszti és kiadja P. Angelikus. Ara egy évre 1 frt vagy 5 int.

„**A kath. hitterjesztés lapjai**.” Képes havi közlöny. VI. évf. 6. fűzet. Szerkeszti és kiadja Nogely István Nagyváradon. — Ara egész évre 3 frt.

— „**Katholikus néptanítók lapja**.” Tanügyi közlöny. I. évf. 1. szám. Szerkeszti és kiadja Papp László Győrben. Előfizetés ára: 1887. évi márczius 10-től az év végeig 3 frt 50 kr.

— „**Új nemzedék**.” Szépirodalmi és társadalmi hetilap. I. évf. 4. szám. Szerkeszti Palágyi Menyhért és Varsányi Gyula. Kiadja Székely Aladár Budapesten (VII. dob-utca 14.) — Tartalma: Hermann Ottó. — Kik a döntős jólét... Költemény. — Vásár. Regény. — Hűség. Beszély. — Irodalmi élet. — Közélet. — Tenger parton. Regény. — A fővárosból. — A vidék. — Vegyesek. — Ara: negyed évre 1 frt 50 kr, fél évre 3 frt, egész évre 6 frt.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL

— **Személyzeti.** Püspök ur ő nagyméltósága Vincze István baróthi plébános urat alesperessé méltóztatott kinevezni. Gratulálunk! — Fehér József csikszentléleki plébános az Urban elhunyt. R. i. p.!

— **Missio Vingárdon.** Kegyelmes Főpásztorunk megbízása folytán a husvétii ünnepekben Alsó-fehérmegye Vingárd községben az isteni tiszteletet megtartottam, és pedig: első napján szent mise, és vecsernye volt, mindkétszer keresztény tanítás. D. e. Krisztus Úrunk feltámadt és nekünk is a bünökből fel kell ébredni; d. u. a szent gyónást ismerttettem másfél órai beszédben, készítvén a többnyire convertita hiveket a másodnapján elvégzett gyónásra. Másodnapján miséztem és beszédet tartottam a szent áldozásról kiindulva a napi evangéliumban előforduló kenyérszegésből, a miről Jézus tanítványai felismerték; a tömegesen betóduló száz atyafiak miatt német nyelven is kifejtettem felvett témámat. — Dr. Veress.

— **Meghívó.** A csiksomlyói r. k. főgymnázium tanártestülete Imets F. Jákó t. főesperes és főgymn. igazgató 25 éves tanári pályájára. Glósz Miska főgymn. igazgató 25 éves tanárkodásának jubileumára az illető volt collegái, — tanítványai és más tisztelőinek részvétele mellett 1887. ápril 25-én d. e. 9 óraker ünnepélyt rendez, melyre az érdeklődőket tisztelettel meghívják: A rendezők. Az ünnepély sorrendje: 1. Hálaadó isteni tisztelet. 2. A rendező bizottság diszülése, melyre a jubiláns egy küldöttség által ünnepélyesen meghívatik. 3. Üdvözlő dal. A gymn. dalárda Dr. Medgyesi Béla főgym. tanár vezetése mellett. 4. Visszapillantás Imets F. Jákó főgymn. tanár. 5. „Szózat.” Mester Károlytól, előadja a helybeli tanítóképezde ifjusága. P. Tima D. képezdei tanár vezetése mellett. 6. A tanári kar üdvözlete. Paál Gábor főgymn. tan. 7. A papság üdvözlete. Tolmácsolja Nagy Lajos kanonok ur ő mga. 8. A jubiláns volt tanítványai üdvözlete dr Fejér Antal ügyvéd ur által. 9. A mostani tanítványai nevében üdvözlő Bartalis Agoston VIII oszt. tanuló. 10. Más testületek és intézetek üdvözletei. 11. „Nemzeti

zászló" Huber Károlytól. A gymmn. dalárda. 12. Diszébéd, melyre az előjegyzések Sász Károly főgymn. urhoz be- küldendők.

— **Felhívás** mindazokhoz, kik a magyar nép testi- lelki boldogságát szívükön viselik! Minder. jó lelkü ma- gyarhoz kívánunk ugyan szólni, de lehangosabban azon főtisztelendő lelkész urakhoz, kiket az isteni gondviselés bucsujáró helyekre rendelt! Számtalanszor lehetett alkalmunk tapasztalni, hogy a szegény tanulatlan nép mint kapkodja a ponyvákön vagy sátorok alatt, részint, hasonló- képp tanulatlan, részint lelketlen kufárok által kínálgatni szokott énekeket és kis történetkéket, noha ezek legna- gyobb része csak lim-lom, hitvány fércz munka, mely igen nagy hátrányára van a hitnek és eszélyes vallásos- ságnak. Tudjuk azt is, hogy e munkákat kik írják; tud- juk, hogy legtöbbnek íróját nem a hiteszlem élesz- tése vezeti, hanem kapzsiság, pénzvágy, mert magának sincs semmi hite! Nem lehet elbeszélni, hogy mennyi rosszat eszközölnek az ily zugfüzetké! Ennek ellensúlyo- zására indul meg P. Angelicus kiadásában általam ren- dezve sajtó alá a „Kis könyvtár“ és „Énektár.“ Már mind a kettőből sajtó alatt van az I. szám. A „Kis könyvtár“ I. száma Andocsnak, az országoshirü bucsujáró helynek leírását tartalmazza, jó népies nyelven. Az Énektár I. száma pedig két hosszú, gyönyörü szép éneket hoz a bold. szüz Máriáról, és mindenik ének után egy-egy imádságot. Hogy az énekek templomi használatra is szolgáljanak: az énektár tartalmára, — mindenkor egyházmegyei jóváhagyást fogok eszközölni, — amint az I. száma már eszközöltem is. Mindenki meg lehet te- hát nyugodva, mert nem hamis cikket kínálok. — S azért teljes bizalommal legyen szabad felkérnem mindenkit, de különösen a bucsujáró helyeken lelkészkedő főtisztelendő papságot: Kegyeskedjék odahatni; miszerint a silány férczmunkák, babonás iratkák, egyháziilag jóvá nem hagyott énekfüzetek kiszorittassanak és a nép rosz helyett jó munkát kapjon. Legyenek szivesek azért. tem- plomszolgáikat, harangozóikat, tanítóikat, vagy más jó- lelküeket a Kis-könyvtár és Énektár füzeteknek bucsuk alkalmával történendő árusítására felszólítani. Így, csakis így fog sikerülni a rosz ártalmas füzetkéket kiszorítani és a magyar katolikus nép vallásosságának tisztaságát megőrizni, ha jó olvasmányt nyújtunk népünknek. A Kis- könyvtár és Énektár egy-egy füzetének ára 4 kr. 100 darab 3 frt. Huszonöt darabnál kevesebb nem adatik. Meg lehet rendelni Hofbauer Ignátz pléb. urnál, Papo- son u. p. Mátészalka, Szatmár-megye. Teljes tisztelettel Lepsényi Miklós, a „Legszentebb Rózsafüzér Királynéja“ társszerkesztője.

Szerkesztői üzenet.

— **Gy. J. urnak** Bukarest. A mult számunkban megkezdett fópásztori körlevelet külön lenyomatban is kifogjuk adni s belöle 500 példányt fogunk az érsek ur ő nagyméltósága rendelkezésére bocsátani. Salvae!

Elönyös mellékkereset!

100 egész 300 forintot kereshet
havonta

nálunk mindenki, a törvény által
megengedett sorsjegyek részletfize-
tés melletti eladásával

tőke és koczkáztatás (risico) nélkül

Ajánlatok intézendők:

*A Fővárosi váltóüzlet-társaság
Adler és társához Budapestten.*

1-4

Cristóf Ferencz-féle

Szobapadozat- fénymáz-lak

szagtalan és gyorsan szárad

**Praktikus sajátságánál fogva és egy-
szerü kezelés-módja miatt igen al-
kalmas a szobapadozatok befestésére
és lakirozására.**

Mindenki maga kezelheti.

**A lakirozott szoba két óra mulva
már használható. Különféle szinek-
ben (fedő-festék) és színtelen is kap-
ható (csak fényességet adva.)**

**Próbát- és használati-ntasítást
kaphatni a raktárban.**

**Vidéki raktára Gyulafehérvártt:
Id. MISSELBACHER J. B.-nél.**

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, Dr. SZUCHY BÉLA, STRAUBERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatott a püsp. lyc. nyomda gyors-sajtóján Gyulafehérvártt.